Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық
қатынастар және әлем тілдері университеті АҚ

Аттестаттау комиссиясының 2022 жылғы «30» маусым шешімімен (№ 89 хаттама)

Гани Дильнара Ғаниқызына

6В021000- Шетел филологиясы

мамандығы және (немесе) білім беру бағдарламасы бойынша

Гуманитарлық білім

БАКАЛАВРЫ

дәрежесі берілді

2022 ж. «08» шілде

Алматы қ.

BD - 00017035394

Тіркеу нөмірі 775

Решением Аттестационной комиссии
АО Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай хана

от «30» июнь 2022 года (протокол № 89)

Гани Дильнара Ғаниқызы

присуждена степень

БАКАЛАВР

Гуманитарных знаний

по специальности и (или) образовательной программе

6В021000-Иностранная филология

Форма обучения очная

By the Decision of the Attestation Commission
JSC Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Gani Dilnara was

awarded the degree of **BACHELOR** of Arts

on the specialty and (or) educational program

6B021000-Foreign philology

Form of training full-time

Date «08» July 2022

BD - 00017035394

«08» июль 2022 года г. Алматы

ДИПЛОМСЫЗ ЖАРАМСЫЗ

1. Тегі Гани

2. Аты, әкесінің аты (болған жағдайда) Дильнара Ганиқызы

3. Туған күні 22.12.2001

4. Білімі туралы алдыңғы құжат Аттестат ЖОБ №1384651 15.06.2018

5. Түсу сынақтары ҰБТ серия ST №4327944 23.06.2018

6. Түсті Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ АҚ, 2018 ж.

7. Бітірді Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ АҚ, 2022 ж.

8. Жалпы игерілген академиялық кредиттердің саны - ECTS 246

9. Оқудың орташа өлшемді бағасы (GPA) 2.73

10. Кәсіптік практика

Практиканың түрі	Академиялық кредиттердің саны - ECTS	Баға		
		әріптік	балдық	дәстүрлі
1. Оқу іс-тәжірибесі	2	A	4	өте жақсы
2. Педагогикалық тәжірибе	4	B+	3.33	жақсы
3. Дипломалды іс-тәжірибе	6	B+	3.33	жақсы

11. Қорытынды аттестаттау

Мемлекеттік емтихан пәндерінің атауы	Академиялық кредиттердің саны - ECTS	Баға		
		әріптік	балдық	дәстүрлі

12. дипломдық жобасы орындау және қорғау

Диплом жобасының (жұмысының) немесе диссертацияның тақырыбы	Академиялық кредиттердің саны - ECTS	Баға		
		әріптік	балдық	дәстүрлі
Бұқаралық ақпарат құралдарындағы жаңа метафоралар	12	C	2	қанағат.

13. Ұлттық біліктілік шеңберіне сәйкестік деңгейі: 6

Осы диплом Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім деңгейіне сәйкес кәсіби қызмет етуге құқық береді.

Абылай хан атындағы

Қазақ халықаралық қатынастар

және әлем тілдері

университеті АҚ

(оқу орнының атауы)

Алматы

(қаласы)

ДИПЛОМҒА ҚОСЫМША
(транскрипт)

№ BD 400017035394

08.07.2022

(берілген күні)

775

(тіркеу нөмірі)

Басшы

М.О.

ДИПЛОМСЫЗ ЖАРАМСЫЗ

14. Теориялық оқу:

№	Пән коды	Пән атауы	Академиялық кредиттердің саны - ECTS	Баға		
				әріптік	балдық	дәстүрлі
1	2	3	4	5	6	7
1	AFK 1212	Арнайы филологияға кіріспе	3	C+	2.33	жақсы
2	AKT 1105	Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар	5	B	3	жақсы
3	JTBM 1201	Жалпы тіл білімі модулі: Жалпы тіл білімі негіздері. Салыстырмалы тіл білімі. Тіл ілімдері тарихы	5	B+	3.33	жақсы
4	AS 1106	Әлеуметтану, саясаттану	5	D+	1.33	қанағат.
5	BShT 1203	Базалық шет тілі	18	C+	2.33	жақсы
6	ShT(E) 1204	Шет тілі (екінші)	7	C+	2.33	жақсы
7	K(O)T 1104	Қазақ (орыс) тілі	10	B+	3.33	жақсы
8	MD 1107	Мәдениеттану, дінтану	3	C+	2.33	жақсы
9	AMA 1310	Әдебиеттанудың [illegible]	3	C	2	қанағат
10	Ps 1108	Психология	1	B-	2.67	жақсы
11	KKT 1101	Қазіргі Қазақстан тарихы	5	A-	3.67	өте жақсы
12	KTD 2101	Кәсіпкерлік және тұлғаны дамыту	5	B-	2.67	жақсы
13	LTNLKKGT N 2209	Лингвистикалық теорияның негізгі лингвистикалық және лингвистикалық құрылымның қазіргі ғылыми-теориялық негіздері	9	B+	3.33	жақсы
14	KKOT 2204	Кәсіби қазақ (орыс) тілі	3	B	3	жақсы
15	Fil 2102	Философия	5	B-	2.67	жақсы
16	ShTPK 2203	Шет тілінің практикалық курсы	19	B-	2.67	жақсы
17	TMSFPT 2218	Тілдер мен мәдениеттердің салыстырмалы фонетикасы және прагматикалық типологиясы	3	A	4	өте жақсы
18	Et 2209	Елтану	7	B-	2.67	жақсы
19	KKZTKA 2219	Көптілді коммуникацияның зерттеулердің теориялық және қолданбалы аспектілері	5	B-	2.67	жақсы
20	DSh 2102	Дене шынықтыру	8	B+	3.33	жақсы
21	ShTBM 3304	Шетел тілін білімін методологиясы	4	C+	2.33	жақсы
22	KKCM 3306	Кәсіби қызметті цифрландыру модулі	3	B	3	жақсы
23	KShT 3201	Кәсіби шет тілі (C1)	7	B+	3.33	жақсы
24	ShFZML 3307	Шетел филологиясы жиындағы модуль: Лингвист	5	C	2	қанағат
25	ShFZMA 3308	Шетел филологиясы жиындағы модуль: Әдебиеттанушы	4	B-	2.67	жақсы
26	ShT(E) 3202	Шет тілі (екінші) (B2)	11	C	2	қанағат
27	AMShT 3203	Арнайы мақсаттағы шет тілі	5	C+	2.33	жақсы
28	KIKP 3301	Кәсіби жазбаша коммуникативтік практикум	9	B+	3.33	жақсы
29	ATT 3306	Әдебиет теориясы және тарихы	5	B-	2.67	жақсы
30	AMAShT 4201	Арнайы мақсаттарға арналған шет тілі (C1)	6	C+	2.33	жақсы
31	ZLTP 4304	Модуль: Заманауи лингвистиканың теориясы мен практикасы	9	C+	2.33	жақсы
32	KIKP 4301	Кәсіби жазбаша коммуникативтік практикум	9	C+	2.33	жақсы
33	ZASI 4310	Заманауи әдебиеттану: әдістемелері, талдауы, интерпретациялары	3	B+	3.33	жақсы
34	BAKMTZhM 4315	БАҚ (телеиндустрия) мәтіндерін түсіну жиынтығы модулі	4	C+	2.33	жақсы
35	FBIM 4314	Филология: [illegible]	5	C+	2.33	жақсы
36	MKTPN 4213	Мәдениетаралық коммуникация теориясы мен практикасының негіздері	5	D-	1.0	қанағат
37	MTKT 4311	Мәтін технологияларын құру және түзету	6	B-	2.67	жақсы

15. Теориялық оқудың академиялық кредиттерінің саны -ECTS 222

16. Аттестаттау комиссиясының шешімімен («30» маусым 2022 ж. № 30 хаттама)

5B021000 - Шетел филологиясы: ағылшын/неміс **мамандығы және (немесе) білім беру бағдарламасы бойынша**

Гуманитарлық білімдер бакалавры дәрежесі
(дәрежесі/біліктілігі)

тағайындалды (берілді)

* Жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларына сәйкес 2018 жылғы 24 қарашадан бастап әріптік жүйедегі «С+» бағасы дәстүрлі жүйе бойынша «Жақсы» бағасының баламасы болып табылады.

ДИПЛОМСЫЗ ЖАРАМСЫЗ
ДИПЛОМСЫЗ ЖАРАМСЫЗ

"ЗЕЙІН" ПЕДАГОГТАРДЫҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ ЖӘНЕ ҚАЙТА ДАЯРЛАУ ҒЫЛЫМИ ӘДІСТЕМЕЛІК ДАМУ ИНСТИТУТЫ

ZEIN

СЕРТИФИКАТ

Осы сертификат
Настоящим подтверждает, что *ҒАНИ ДИЛЬНАРА ҒАНИҚЫЗЫ*
(тегі, аты, әкесінің аты/фамилия, имя отчество)

"Жаңартылған білім беру мазмұнына сәйкес ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды оқытуда инклюзивті білім берудің әдістемесі"

тақырыбында / прошел (ла) курсы повышения квалификации на тему

/10 ақпан-21 ақпан 2023 жыл, 108 сағат/

сағат көлемінде біліктілікті арттыру курстарынан өткенін растайды / в обьеме часов

Директоры ______ *Абжекенова В.Ж.*
қолы/подпись аты-жөні/Ф.И.О.

Берілген күні: "21" ақпан 2023 жыл
Дата выдачи:

Тіркеу нөмірі:
Регистрационный номер №00903

«НАЗАРБАЕВ ЗИЯТКЕРЛІК МЕКТЕПТЕРІ» ДББҰ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕБЕРЛІК ОРТАЛЫҒЫ

Nazarbayev Intellectual Schools
Center of Excellence
NIS

АОО «НАЗАРБАЕВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ШКОЛЫ»
ЦЕНТР ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА

СЕРТИФИКАТ

Осымен / Настоящим подтверждает, что

Гани Дильнара Ганиқызы

біліктілікті арттыру курсын «Ағылшын тілі мұғалімдерінің пәндік құзыреттерін дамыту» тақырыбы бойынша 80 академиялық сағат көлемінде өткендігін растайды.

прошёл(-ла) курс повышения квалификации на тему «Развитие предметных компетенций учителей английского языка» в объёме 80 академических часов.

Ұйым басшысы
Руководитель организации Камалова С.Т.
(тегі, аты, әкесінің аты)
(фамилия, имя, отчество)
(қолы)
(подпись)
МО
МП

Тіркеу нөмірі
Регистрационный номер № 016131

Берілген күні: 22.09.2023 жыл
Дата выдачи: года

«НАЗАРБАЕВ ЗИЯТКЕРЛІК МЕКТЕПТЕРІ» ДББҰ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕБЕРЛІК ОРТАЛЫҒЫ

Nazarbayev Intellectual Schools
Center of Excellence
NIS

АОО «НАЗАРБАЕВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ШКОЛЫ»
ЦЕНТР ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА

Сертификатқа қосымша / Приложение к сертификату

Гани Дильнара Ганиқызы

Біліктілікті арттыру курстарында оқу кезінде келесі модульдер бойынша тиісті білімі мен дағдыларды көрсетті /
за время обучения на курсах повышения квалификации показал(а) соответствующие знания и навыки по следующим модулям:

№	Бағдарлама модульдерінің атауы / Наименование модулей программы	Сағат саны / Количество часов	Баға / Оценка
1	Ағылшын тілінің грамматикасы мен лексикасын зерделеу және оқыту / Изучение и преподавание грамматики и лексики английского языка	24	100
2	Айтылым және тыңдалым дағдыларын зерделеу және оқыту принциптері / Принципы изучения и преподавания навыкам аудирования и говорения	24	85.71
3	Оқылым және жазылым дағдыларын дамыту принциптері / Принципы развития навыков чтения и письма	32	100

Ұйым басшысы
Руководитель организации **Камалова С.Т.**

(қолы / подпись)

МО
МП

Тіркеу нөмірі
Регистрационный номер № 016131

Берілген күні: 22.09.2023 жыл
Дата выдачи: года

Қазақстандық Қайта Даярлау
және Біліктілікті Арттыру
Орталығы

Казахстанский Центр
Переподготовки и Повышения
Квалификации

СЕРТИФИКАТ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ СЕМИНАРҒА ҚАТЫСҚАНЫ ҮШІН
ЗА УЧАСТИЕ В РЕСПУБЛИКАНСКОМ СЕМИНАРЕ

Гани Дильнара Ганиқызы

тегі, аты, әкесінің аты/фамилия, имя, отчество

тақырыбында/на тему

"Результативность каждого занятия через развитие когнитивных качеств дошкольника"

4 ак.с/ак.ч

ФАЙЗУЛИНА М.Т.
Директор

СУЛЕЙМЕНОВА Г.Ж.
Лектор

29.01.2023 ж./г.

№010061

Қазақстандық Қайта Даярлау
және Біліктілікті Арттыру
Орталығы

Казахстанский Центр
Переподготовки и Повышения
Квалификации

СЕРТИФИКАТ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОНЛАЙН СЕМИНАРҒА ҚАТЫСҚАНЫ ҮШІН
ЗА УЧАСТИЕ В РЕСПУБЛИКАНСКОМ ОНЛАЙН СЕМИНАРЕ

Гани Дильнара Ганиқызы

(тегі аты, әкесінің аты/фамилия, имя, отчество)

тақырыбында/на тему

"Педагогтің кәсіби құзыреттілігі: креативтілік, біліктілік, шеберлік"

3 ак.с/ ак.ч

ФАЙЗУЛИНА М.Т.
Директор

ШАЙЛАНОВ Е.С.
аға оқытушы/старший преподаватель

15.12.2022 ж.

№121897

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

KORKYT ATA UNIVERSITY

Мемлекет және қоғам қайраткері Темірбек Жүргеновтің 125 жылдығына арналған «Ұлт руханияты және Т.Жүргенов мұрасы: жасампаздығы мен зерттелу кеңістігі» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары

Материалы международной научно-практической конференции «Духовность нации и наследие Т. Жургенова: пространство созидания и исследования», посвященной 125-летию государственного и общественного деятеля Темирбека Жургенова

МАЗМҰНЫ

І-СЕКЦИЯ
ТЕМІРБЕК ЖҮРГЕНОВ - ӘДЕБИЕТ ЖАНАШЫРЫ, ПУБЛИЦИСТ

1.	**Омаров Д.К.** «Т.Жүргенов және 1920-30ж.ж. Қазақстандағы халық-ағарту ісінің дамуы»		6
2.	**Қожақұлы Ө.** «Т.Жүргенов -кеңестік жүйе саясатының құрбаны».		12
3.	**Оразбақов А.Ж.** «Т.Жүргенов – әдебиет жанашыры»		20
4.	**Данабекова Д.И.** «Темірбек Жүргенов- асқан дарынды кемеңгер, мемлекет қайраткері»		24
5.	**Абдиходжаева Н.Б., Алтаева З.Ж.** «Темірбек Жүргеновтің қазақ аударма өнеріне қосқан үлесі»		29
6.	**Мырзабаева Б.М.** «Р.Б.Сүлейменов еңбектерінде Т.Қ.Жүргенев қызметі мен шығармашылығының зерттелуі»		34
7.	**Апенов Б.М.** «Темірбек Жүргенов және ХХ ғасыр басындағы қазақ қоғамы»		39
8.	**Нурпейсова Н.Р.** «Т.Жүргенов және ұлттық кадр даярлау мәселесі»		44
9.	**Камитбекова Ж.У.** «Т.Жүргеновтің білім саласындағы қызметі»		48
10.	**Абдразақова А.У.** «Т. Жүргенов және Оңтүстік Қазақстандағы сауатсыздықты жою мәселесі»		52
11.	**Ильясова Э.У.** «Темірбек Жүргеновтің ағартушылық қызметі»		56
12.	**Каскабаева М.С.** «Т.Жүргенов тағылымы және ұрпақтар сабақтастығы»		61
13.	**Агыбаева А.Ә.** «Қазақ мәдениетінің дамытудағы Темірбек Жүргеновтің тарихи орны»		69
14.	**Байсалбаева Г.** «Мектепішілік Т.Жүргенов мұражайының оқушыларға патриоттық тәрбиелеудегі орны»		73
15.	**Құлайбергенова К.Т.** «Сыр сүлейлерінің жазба айтысындағы ұлттық сипат»		76
16.	**Әбдірамaнова А.Т., Гани Д.Г.** «Темірбек Жүргенов және қазақ мәдениеті»		82
17.	**Сыздыкова М.Б., Бимаханов Т.Д.** «Т.Жүргеновтің қоғам және білім туралы ойларына әлеуметтік талдау»		86
18.	**Насимов М.Ө.** «Кәсіби қазақ өнерінің дамуындағы Т. Жүргеновтың орны»		92
19.	**Насимов М.Ө., Паридинова Б.Ж.** «Т. Жүргенов қызметінің мәдени жаңғыртудағы орны»		96
20.	**Көпешбай М.Д.** «Т.Жүргенов еңбектеріндегі ұлт мәдениеті»		100

ӘОЖ 316.37:37.017

ТЕМІРБЕК ЖҮРГЕНОВ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ МӘДЕНИЕТІ
ТЕМИРБЕК ЖУРГЕНОВ И КАЗАХСКАЯ КУЛЬТУРА
TEMIRBEK ZHURGENOV AND KAZAKH CULTURE

Әбдірамнова Айгүл Темірханқызы, философия ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор
Қорқыт ата атындағы Қызылорда университеті
(Қызылорда қаласы, Қазақстан)
Гани Дильнара Ганиқызы, Қызылорда қаласы №261 С.Лапин атындағы орта мектептің ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

Әрбір халықтың өзіне тән тарихы, салт дәстүрі, мәдениеті және өмір тіршілігі бар. Ел егемендікке ие болып, қоғамның саяси, экономикалық, мәдени өзгерістерге ұшырауына байланысты, еліміз тарихи дамудың жаңа серпінді сатысына көтерілді. Осыған орай ұлттық дүниетанымды, халықтық табиғи санада елеулі идеялардың жаңғыруымен, халықтың табиғи болмыстық ерекшеліктерін, ұлттық мәдениетті толықтай танып-түсінуге бетбұрыстар жасалына бастады. Ал болашақты айқындаудың негіздерінің бірі өткен тарихи-мәдени сатыларды сана талқысынан өткізіп, ұлттық мемлекет пен көп ұлтты қоғамның қалыптасуындағы құндылықтар мен іргелі принциптердің мән-мағынасын ашу болып табылатындығы белгілі.

Жүргенов Темірбек Қараұлы Қазақстандағы мәдениет, әдебиет, өнер саласының талантты ұйымдастырушыларының бірі, республиканың көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері. Ол жастайынан-ақ орыс, қазақ, шығыс мәдениеттері рухында үлгі-өнеге алып өскен. Әкесі Қара өз заманында алғыр, елге қамқор, білімді адамы болған. Темірбек те осы бағытта тәрбие алған. Білімге құштар жас Темірбек белгілі ағартушы ақын Тұрмағанбет Ізтілеуовтен 3-4 жыл дәріс алып араб, парсы, шағатай тілдерін меңгеріп шығады. Сонымен қатар Орта Азияның төл мәдениетімен танысады. Аламесек орыс-қазақ мектебінде, Перовскідегі (Қызылорда) орыс-қазақ училищесінде, Уфадағы жер өлшеу училищесінде, Орынбор рабфагінде, Орта Азия университетінде білімін толықтырып, одан әрі оқуын тәжірибесімен ұштастырады. Қазақ мемлекетінің құрылуына толықтай күш-жігерлерін салып, соңынан ерген жас ұрпаққа өшпестей із қалдырған ұлы тұлға. Ол қазақ мәдениетінің прогрессивті дамуына, қалыптасуына үлкен ықпалын тигізген қаламы қарымды сыншы-көсемсөз иесі. Т.Жүргеновтың әдеби және ғылыми еңбектері мол, әрі сан алуан мәселелерді қамтыды. Оның көсемсөз мұрасы бастауын үш нәрседен: жеке басының көшбасшылық, саясаткерлік және ұйымдастырушылық үздік қабілетінен алады. Бұған оның «Қазақстандағы мәдениет революциясы», «Мектептегі оқу тәрбие жұмысы және «дүмше молдалар» туралы», «Қазақстандағы сауатсыздықты жою», «Мектеп жұмысындағы кемшіліктерді жою», «Саяси экономия» оқулығы, «Орта Азиядағы қазақ халқының күйлері», «Қазақ педагогикалық институтын құру», «Қазақ халқының ақындары мен жыршылары», тағы басқа очерктер мен мақалалары жатады. Адам қай уақытта да биік мақсатқа, асыл

мұратқа шын мәніндегі шабытты еңбек арқылы ғана жетеді. Оның реформаторлық идеялары отаршылдық ықпалымен мәдени деградация ұшыраған ұлттық мәдениетті қайта жандануына үлкен әсерін тигізді.

Темірбек Жүргенов қай мәселені қозғаса да, оның мәдени, әдеби, саяси, ғылыми жағымен қатар, қазақ елін білім нәрімен байыту екені көрініп тұрады. Ол жоғарғы мектеп жүйесін жолға қойылғанда республика байлығын игеру, халық шаруашылығын ілгері бастыру ісінің қарқынмен жүретінін аңғартып отырады. «Өлкенің мүлгіген табиғи байлығы еңбегінде - өз зерттеушілерін және ең алдымен жергілікті халық арасынан шыққан жоғарғы техникалық білімі бар адамдарды күтіп отыр. Халық шаруашылығын одан әрі дамыту халық ішінде білім тарату мәселесіне келіп тіреледі» [1]. Осы ойдың жалғасы ретінде «Қазақ университетін ұйымдастыру туралы» мақаласы жарыққа шығады. Университетті ұйымдастыру ісіне әртүрлі мамандық иелерін көптеп тарту керек екенін және бұл жүйенің артықшылығын сараптайды. Автор әрқилы мәліметтерге талдау жасап, қазақ республикасының жаңа шекарасын белгілеу нәтижесінде ілгеріде маман даярлап келген оқу орындары оның аумағынан тыс қалғанын атап өтеді. Бұл оқу орындарының маңызы тек мамандарды дайындауда емес, сонымен қатар ғылыми ойды дамытуда, қазақ мәдениетін қалыптастыруда маңызды роль атқаратынын айтады. Қазақтың мемлекеттік университетінің және Тау-кен металлургия институты ашылуына себепші болды. Қазақ жерінде университет ашу, оны дамыту осынау бай өлкені игеруден туатын қажеттілік екеніне баса назар аударды.

Темірбек Қараұлы тіл дегеніміз жазушы еңбегінің құрылыс материалы ғана емес, мәдениеттің, білімнің іргетасы деп білген. Тіл туралы айтыстан шет қалмай, сол өредегі білікті де салмақты пікірлерін көп талқысына салып отырған. Тіл байлығы –әрбір елдің ұлттық мақтанышы, кез-келген мәдениеттің шешуші кодтық жүйесі болып табылады. Ол- атадан балаға мирас болып қалып отыратын баға жетпес мәдени мұра. Сондықтан әрбір адам өз ана тілін көзінің қарашығындай қорғауға, оның орынсыз шұбарлануына жол бермеу керектігіне баса назар аударған. Ұлттық тіл сол халықтың нақты тарихи, оның өмірінің, сана-сезімінің ғасырлар бойы қалыптасқан әдет-ғұрпының, үміт-арманының шежіресі. Қайраткердің қазақ тілінің түсініктілігі, мәдениеттілігі, тазалығы туралы ойлары, әсіресе терминологияға қатысты ұсыныс-пікірлері әлі күнге маңызын жойған жоқ. Жүргенов тіл қолданушыларды, әсіресе зиялы қауымды қазақ әдеби тілінің бұзылып көпшілікке түсініксіз болуынан сақтандырды. Тіл - мәдениет дүниесінің мәңгілік ажырамас бөлшегі. Ұлт болашағы, ұлттық мәдениеттің гүлденуі, адымдап ілгері жылжуына тілге байланысты екенін айтты. Ол 1933-1937 жылдар аралығында халық ағарту комиссары қызметінде жүріп «Темір нарком» 4 мыңнан астам мектеп салдырды. «Мектептің түрі, тілі туралы» деген еңбегінде, Осы күні кейбіреулер (оның ішінде оқу комиссариатының кісілері де) аудандағы мектептер жайында әңгіме қозғайды. Олардың ойынша, жалғыз кемшілік ауыл мектебінде, ал басқа жер жақсы болып көрінеді. Менің ойымша, оқу жұмысының жалғыз ақсап отырған жері ауылда ғана емес, бар мәселені «Оқу жұмысы қалай қойылуы керек» деп тексерген жөн. «Мектептің түрі, тілі» деген мәселе Қазақстандағы қай оқу орындарының да алдында тұр. Біздің республиканың оқу жолындағы бар жұмысы жалғыз бастауыш, орта мектептермен бітпейді. Біздің оқу жолында көздеген нысанымыз – қазақ еңбекшілерін жалпы мәдениетке жеткізу. Олай

болса, бастауыш және орта оқумен қатар жоғары оқу жөнінен де қам қыла отыруымыз керек. Мұнан Қазақстанда жалпы оқу жұмысы қалай қойылуы керек? - деген сауал туады. Қазақ еңбекшілерін жалпы мәдениетке жеткізу деген не? Ол барлық жер жүзіндегі өнер білімді қазақ тілінде оқитын етіп, халыққа жеткізу деген сөз. Олай болса, бізде бастауыш та, орта да, жоғарғы да оқу орындары өз тілімізде болуы керек. Оқу орындарының барлығында да оқу қазақша болғанда барып, жер жүзінің өнер біліміне қазақтың қолы жетеді, - [2] деп жазды.

Автор «Қазақстандағы сауатсыздықты жою жұмысы туралы» деген еңбегінде, қараша халықты сауаттандыру мәселесіне талдау жасаған. Қазақстанның жаңа басшысы келген күннен бастап қолға алған негізгі мәселесінің бірі-мәдениет мәселесі, оның ішінде ірі мәселенің бірі-сауатсыздықты жою жұмысы. Керек десе, бұл мәселе – сауатсыздықты жою мәселесі. Өлкелік партия комитетінің хатшысы Нұрпейісов жолдас айрықша баяндама жасады... Пленумда қабылданған сауатсыздықты жою жоспары бойынша, біз биылғы жылы 350 мың адамды оқытып шығаруымыз керек еді. 1935 жылдың бірінші декабрінде ол жоспардың орындалуы мынандай: Алматы қаласы- 33 пайыз, Алматы облысы-49 пайыз, Түстік Қазақстан облысы- 30 пайыз, Батыс Қазақстан облысы – 36 пайыз, Ақтөбе облысы- 37 пайыз, Қарқаралы округі- 65 пайыз, Балқаш құрылысы – 46 пайыз [4].

Темірбек Жүргенов қазақ өнерінің өркендеуіне ерекше қызмет еткен жан. Оның ұсынысымен 1934 жылы халық өнері таланттарының бүкілқазақстандық слеті өткізіліп, оған республиканың жер-жерінен түрлі өнер иелері қатысып, есімдері елге танылды. 1935 жылы Қазақ филармониясы, Ахмет Жұбановтың ұйымдастыруымен Құрманғазы атындағы Қазақтың ұлт аспаптары оркестрі құрылған. Сахналық өнердің жаңа нұсқалары пайда болды, ел арасынан жаңа таланттар шықты. 30-шы жылдары облыстарда, бірқатар аудандарда, жекелеген колхоз-совхоздарда театрлар ашылып, кітапхана, клуб мекемелерінің жұмысы жолға қойылған.

Т.Жүргенов - ұлттық мәдениет пен өнер саласы мамандарын даярлауға көп көңіл бөліп, қазақ жастарының КСРО-ның орталық қалаларындағы оқу орындарында білім алуына көмек көрсетіп отырды. М.Әуезов, Ж.Шанин, Ә.Қастеев, т.б. қайраткерлердің шығармашылық жұмыспен айналысуына жағдай жасады [3]. Т.Жүргенов Қазақстанда алғашқы музыка театрын (қазіргі Қазақ опера және балет театры) ұйымдастыруға үлкен үлес қосты. Қазақстанның мәдени өмірінде ұлттық опера, балет, драма, кескіндеме т.б. жаңа өнер түрлері пайда болып, оның ауқымы кеңи түсті.

1937 жылы Орта Азия мен Қазақстанда КСРО және республикалық НКВД органдары мифті ұлтшыл-буржуазиялық ұйымдарды жою мақсатында операция өткізді. Нәтижесінде көптеген қоғам және мемлекет қайраткерлері жалған айыптармен қамауға алынды. Темірбек Жүргенов 1937 жылы 3 тамызда «халық жауы» деген жалған айыппен ұсталып, ату жазасына кесілді. Іргетасын өзі қалаған үкіметтің қиянатын көріп, кеңестік жүйе саясатының құрбаны болды.

Темірбек Жүргенов – озық ойлы, ел үшін еңсе көтерген азаматтың бірі, халқымыздың ұлттық мақтанышы. Оның еңбектері қазақтың дәстүрлі мәдениеті мен рухани мұрасын игеруде баға жетпес құнды дүние.

Түйіндеме

Мақалада Т.Жүргеновтің оқу-ағарту, мәдениет саласындағы еңбектері жан-жақты ашылып, қарастырылады. Қазақстанның мәдениет реформасына қосқан үлесін, баспасөз беттерінде жарық көрген материалдары сараланады.
Т.Жүргеновтің ұлттық мәдениет пен өнер саласы мамандарды даярлаудағы еңбегі талданады.

Кілт сөздер: ұлттық мәдениет, өнер тарихы, ғылым, тіл, реформа.

Резюме

В статье подробно раскрываются и рассматриваются труды Т. Жургенова в области просвещения, культуры. Проанализирован вклад Казахстана в культурную реформу, материалы, опубликованные на страницах советской прессы. Анализируется вклад Т. Жургенова в подготовке специалистов в области национальной культуры и искусства.

Ключевые слова: национальная культура, история искусства, наука, язык, реформа.

Summary

The article reveals and examines in detail the works of T. Zhurgenov in the field of education and culture. The contribution of Kazakhstan to the cultural reform, materials published on the pages of the Soviet press are analyzed. T. Zhurgenov's contribution to the training of specialists in the field of national culture and art is analyzed.

Key words: national culture, history of art, science, language, reform.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Жүргенов Т. Қазақ педагогикалық институтының бір жылғы жұмысы.-Ташкент, 1928.
2. Жүргенов Т. «Мектептің түрі, тілі туралы» // Еңбекші қазақ, 1927, 7 наурыз, 3б.
3. Қуандықов Қ. Тұңғыш ұлт театры. – А., 1969. 64б.
4. Имантлиев Б. Темірбек Жүргенов.- А.,2012 ж. 334 б.